

найближчому майбутньому розвитку місцевого самоврядування на існуючих та діючих конституційно-правових підгрунтях, і це при тому, що інших Україна також не має.

Таким чином, на перший план у цій сфері має вийти використання суспільно узгоджених та об'єктивних критеріїв успішності функціонування місцевого самоврядування під час проведення таких ґрунтовних реформ, серед яких, на нашу думку, чинне місце мають зайняти саме найбільш об'єктивні економічні критерії.

Грина ШУМЛЯЄВА

*к. держ. упр., доцент, доцент
кафедри права та європейської
інтеграції ДРІДУ НАДУ*

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

У статті 1 Основного Закону закріплено, що Україна є суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою. Виходячи з еволюційного розвитку концепції правової державності, конституційні норм втілили основні інститути правової держави, враховуючи те, що вона є організацію політичної влади, заснованою на визнанні та реальному забезпеченні прав і свобод людини й громадянина, верховенстві права, взаємній відповідальності особи і держави. Проте конституційне проголошення правової державності не означає її фактичне її відтворення та побудову. Як зазначають фахівці, проголошенням демократичного, соціального і правового статусу України законодавець не стільки констатував реальний стан держави, скільки висловив прагнення і створив конституційні передумови для подальшої реалізації названих принципів, про що свідчать положення Преамбули Конституції, де зазначається, що Український народ, від імені якої виступає Верховна Рада України, прагне розвивати і зміцнювати демократичну, соціальну, правову державу [3, с. 6]. Зважаючи на це, актуалізується питання вдосконалення правового регулювання суспільних відносин, а також підвищення правової культури громадян (у тому числі й посадових осіб органів публічної влади), що сприятиме дотриманню принципів верховенства права та закону, прав і обов'язків людини й громадянина, а також забезпечення їх захисту, розвитку громадянського суспільства та громадівського самоврядування.

Якщо на державному рівні ми можемо говорити про те, що без громадянського суспільства немає правої держави, а без правової держави є неможливим становлення повноцінного громадянського суспільства, то на місцевому рівні територіальні громади, як частина

суспільства, також впливають на становлення правової державності через публічно-управлінські процеси, зокрема ті, які стосуються прийняття публічно-управлінських рішень, вдосконалення правової бази стосовно реалізації ними права на місцеве самоврядування. Слід відзначити, що особливістю взаємовідносин на місцевому рівні між органами місцевого самоврядування та членами територіальної громади є те, що муніципальні інститути створюються для вирішення питань місцевого значення, а посадові особи місцевого самоврядування є членами територіальної громади, в якій виховуються та спрямовуються.

Правова держава не може протистояти суспільству, а її призначення полягає у створенні умов для нормального функціонування та розвитку інститутів суспільства, тому на місцевому рівні відповідні публічні структури повинні вступати у партнерські відносини з членами територіальних громад з метою інтеграції інтересів та цінностей різних прошарків та груп населення. Такий підхід повинен стати ключовим на сучасному етапі для подолання існуючої недовіри населення до публічної влади.

У цьому контексті важливим є покращення взаємовідносин між публічною владою та громадянами, що обумовлено здійснення заходів, спрямованих на забезпечення відкритості органів влади та підвищення ступеню залучення громадян до публічно-управлінських процесів, поточної систематичної діяльності стосовно вирішення важливих для населення питань. Це пов'язує ознаку правової державності з подальшою демократизацією процесів публічного управління, що у сфері місцевого самоврядування реалізується через різні форми партисипативної демократії, закріплені на законодавчому рівні або вироблені практикою муніципального життя.

Демократичні форми участі членів територіальної громади в публічному управлінні запроваджуються під час реалізації права на місцеве самоврядування, закріпленого у Конституції України, а також конкретизованого й деталізованого в міжнародно-правових актах, ратифікованих Верховною Радою України (Європейська хартія місцевого самоврядування, Європейська конвенція про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними громадами або органами влади та ін.), законах України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР, «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII тощо та підзаконних нормативно-правових актах, які регламентують питання конструктивної взаємодії органів публічної влади з населенням. Як зауважував Г. Еллінек, громада має свої власні права (право встановлювати власні органи, приймати членів, управляти майном тощо), а також виконує окремі державні функції [1, с. 34]. При цьому юридична природа територіальної громади характеризується подвійністю: вона має природні права і водночас

позитивні права та несе юридичну відповідальність за їх реалізацію [2, с. 83].

Зважаючи на це, в Україні повинен забезпечуватися принцип реальності індивідуальних прав і свобод громадян, зокрема конституційного права брати участь в управлінні державними справами, у референдумах (ст. 38 Конституції України) або колективних (вирішувати питання місцевого значення, а також створювати будинкові, вуличні, квартальні й інші органи самоорганізації населення згідно ст. 140 Конституції України; проводити мирні збори, мітинги, походи і демонстрації, що передбачено ст. 39 Основного Закону; об'єднувати на договірних засадах об'єкти комунальної власності та відповідні кошти для виконання спільних проектів або спільного фінансування комунальних підприємств, установ, організацій відповідно до ст. 142 Конституції України та ін.).

Проблема реалізації прав територіальних громад не є виключно правовою, оскільки вона тісно пов'язана з економічним станом суспільства, ступенем його розвиненості, рівнем розвитку демократичних традицій, духовним потенціалом тощо. Проте правовий аспект вважається одним із ключових для дійсного забезпечення дотримання прав і свобод, передбачених законами. Їх реалізація пов'язана не тільки з проголошенням прав і свобод, але також із запровадженням у правозастосовчій практиці принципу прямої дії конституційних норм щодо прав і свобод громадян, що сприяє їх фактичному втіленню, незалежно від того, чи існують законодавчі акти, прийняті з метою конкретизації або визначення правил, механізмів, процедур для їх ефективного здійснення. Крім цього, в умовах формування правової держави в Україні необхідним є створенням реального механізму конституційних та законодавчих гарантій, як системи імперативних норм, а також сукупності відповідних умов і засобів, які забезпечують дотримання й реалізацію прав та свобод людини і громадянина.

Вбачається, що статті Розділу IV Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» недостатньо розкривають механізм гарантування прав і свобод територіальної громади, тому він має бути доповнений нормами щодо гарантій державної підтримки та місцевої демократії з урахуванням міжнародно-правових стандартів, а також доповнений статтями стосовно взаємовідносин органів публічної влади та територіальних громад. Конкретизація гарантій реалізації права на місцеве самоврядування повинна бути відображена не тільки на законодавчому рівні, але й в актах локальної нормотворчості територіальних громад. Зокрема, у статутах територіальних громад має бути окремий розділ, який передбачає не тільки гарантії діяльності органів місцевого самоврядування, але й в доступній для населення формі деталізує взаємовідносини з мешканцями сіл, селищ, міст через різні

механізми взаємодії, як передбачені чинним законодавством, так і нові або модифіковані гарантії гласності й участі громадян в публічно-управлінських заходах. Це дозволить конкретизувати та розширити законодавчі гарантії місцевого самоврядування, врегулювати існуючі неузгодженості правового характеру, які виникли внаслідок прогалин в законодавстві, а також удосконалити систему місцевого управління.

Список використаної літератури

1. Еллинек Г. Общее учение о государстве / Г. Еллинек. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2004. – 752 с.
2. Коваленко А. А. Конституційно-правове регулювання в Україні: питання теорії та практики / А. А. Коваленко. – К.: Довіра, 1997. – 131 с.
3. Конституція України: наук. практ. коментар / [Авер'янов В. Б., Батанов О. В.; Баулін Ю. В. та ін. ;редкол.: В. Я. Тацій (голова) та ін.]. – Харків: Право; Київ: Вид. Дім «Ін Юре», 2003. – 805 с.